

VOJNA ŠKOLA U ZADRU

MARIJA OBAD
Filozofski fakultet u Zadru

UDK: 371(497.18) (091):37.013.8
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 1986-03-10

Dosta dugo se vlada u Veneciji nije brinula za vojno obrazovanje podanika. Tek godine 1750. osnovala je, zbog općih prilika, vojnu školu (zavod) u Veroni. Polazila su je dvadeset četiri pitomca, plemićkog porijekla i sinovi oficira. Zbog povećanih potreba i stanja u Republici i na istočno-jadranskoj obali se otvaraju takve škole. Prva je otvorena u Zadru (1781. god.), a druga na Krfu. Škola u Zadru je otvorena u prostorijama sv. Roka i aktivno je radila sve do pada Mletačke Republike. Školovanje je trajalo pet godina, s pravom upisa samo plemića i sinova oficira. Po nacionalnom sastavu kadeti su bili pretežno Talijani, a samo nekolicina Hrvati. Nastava se izvodila redovito uz stroga pravila u ponašanju pitomaca. Predavale su se vojničke vještine, aritmetika, geometrija, vojno graditeljstvo, taktika, vjeronauk, talijanski i hrvatski jezik. Prva austrijska uprava nije obnovila ovu školu, jer su za njene vojne potrebe bili dovoljni zavodi u Beču i Pešti.

Mletačka vlada nedovoljno se brinula za unapređenje školstva i u Veneciji i u gradovima Dalmacije. Tek potkraj Republike pokrenuta je akcija za osnivanje novoga Zavoda, budući je gimnazijska nastava pala na nisku razinu. To je bilo u skladu s duhom prosvjetiteljstva osamnaestog stoljeća i napretka znanosti. Zaklada Sv. Dimitrija bila je namijenjena za školovanje muške mladeži, uključujući stejcane osnova iz stranih znanosti.¹ Prihod zaklade je bio namijenjen utemeljenju internata i sveučilišta u Zadru.²

Isto tako u ranijim stoljećima mletačke uprave vlast se nije brinula za vojnu naobrazbu. Republika dugo nije imala oficirsku školu za mornaricu, pogotovo za kopnenu vojsku. U slučaju vojne potrebe, problem je rješavan »putem pogodbe«, a poslije rata kadar i vojska su se raspuštali.

Od godine 1750. djelovao je Vojni zavod u Veroni³ koji je primao samo dvadeset četiri pitomca, i to sinove plemića i oficira. Školovanje je trajalo pet godina. Po izlasku iz zavoda dobivao se

¹ *La voce dalmatica* br. 1, 1860. godine.

² HAZd, *Ostavština Šime Ljubića* VI/12, br. 128. Šime Ljubić je za ovaj predmet konzultirao mletački arhiv i to »*Militar deliberazioni del senato*«.

³ Š. Ljubić, *Ostavština* ... str. 24 r.

čin poručnika. Vrijeme i prilike su nalagale osnivanje novih zavoda, pa se ozbiljno prišlo rješavanju toga problema.

Senat je, naime, dvadeset sedmog rujna 1769. formirao izvanredni odbor od tri osobe (deputazione straordinaria al militar) da predloži vladi prihvatljivo rješenje. U odbor su izabrani: Petar Barbarigo, Agostino Sagredo i Giovanni Zusto,⁴ koji su izradili elaborat i 18. ožujka 1771. podnijeli izvještaj vladi. Barbarigo i Sagredo predložili su ustrojenje stalne vojske unovačene među podanicima. Vojnici bi služili vojni rok od šest godina u svom okružju. Računali su da je mletačko kopno moglo dati dvadeset devet tisuća vojnika i četiri tisuće dobrovoljaca »cermida«, a Dalmacija s Bokom Kotorskom, odnosno Krajine do pedeset devet tisuća vojnika. Giovanni Zusto se složio s tim prijedlogom, smatrajući da ga treba doraditi. Zalagao se da vojska dobije dobar vojni kadar, što bi bilo od velike koristi državi.

Zusto se založio i za osnivanje vojnih zavoda u glavnim gradovima prekomorskih pokrajina, u Zadru i Krfu, po uzoru zavoda u Veroni.⁵ Nakon temeljitih priprema Senat je na sjednici od 23. svibnja 1771.⁶ izglasao s osamdeset osam glasova prijedlog imenovanja jednoga odbora od tri člana (na dvije godine) s naslovom »istražitelji«, da sastave plan rada zavoda.

Nastavno osoblje u zavodu moralo je biti plemićkog podrijetla, vješto vojničkom zanatu i obučeno u Veroni. Ostali nisu dolazili u obzir. Prilikom izrade plana vodilo se računa o tome da li se više isplati otvaranje dvaju novih zavoda u pokrajinama Republike ili povećanje kapaciteta onoga u Veroni. Međutim, prevladalo je mišljenje da se otvori zavod u Zadru, što je i osnaženo čucalom od 10. svibnja 1773. Iz izvještaja generalnog providura Paola Boldù od 20. rujna 1783. vidi se da je vojna škola u Zadru otvorena 1781. god.⁷ Generalni providur potaknuo je časnika Ivana A. Carraru da preuzme poslove oko uređenja i osnivanja zavoda. Carrara je obavio posao na tada najbolji mogući način. Škola je otvorena u prostorijama Sv. Roka. I ona je poput gimnazije i neotvorenoga zavoda za plemićku djecu dobila pravila o ponašanju pitomaca. Predavale su se vojničke vještine, aritmetika, geometrija, vojno graditeljstvo, taktika, vjeronauk, talijanski i hrvatski jezik. Po društvenoj strukturi polaznika najviše je bilo sinova plemića, te sinova vojnih starješina. Za upravitelja škole imenovan je I. A. Carrara na temelju njegova višegodišnjega marljiva i predana rada. Pohvale Senatu stizale su s više strana.⁸ Dužnost upravitelja

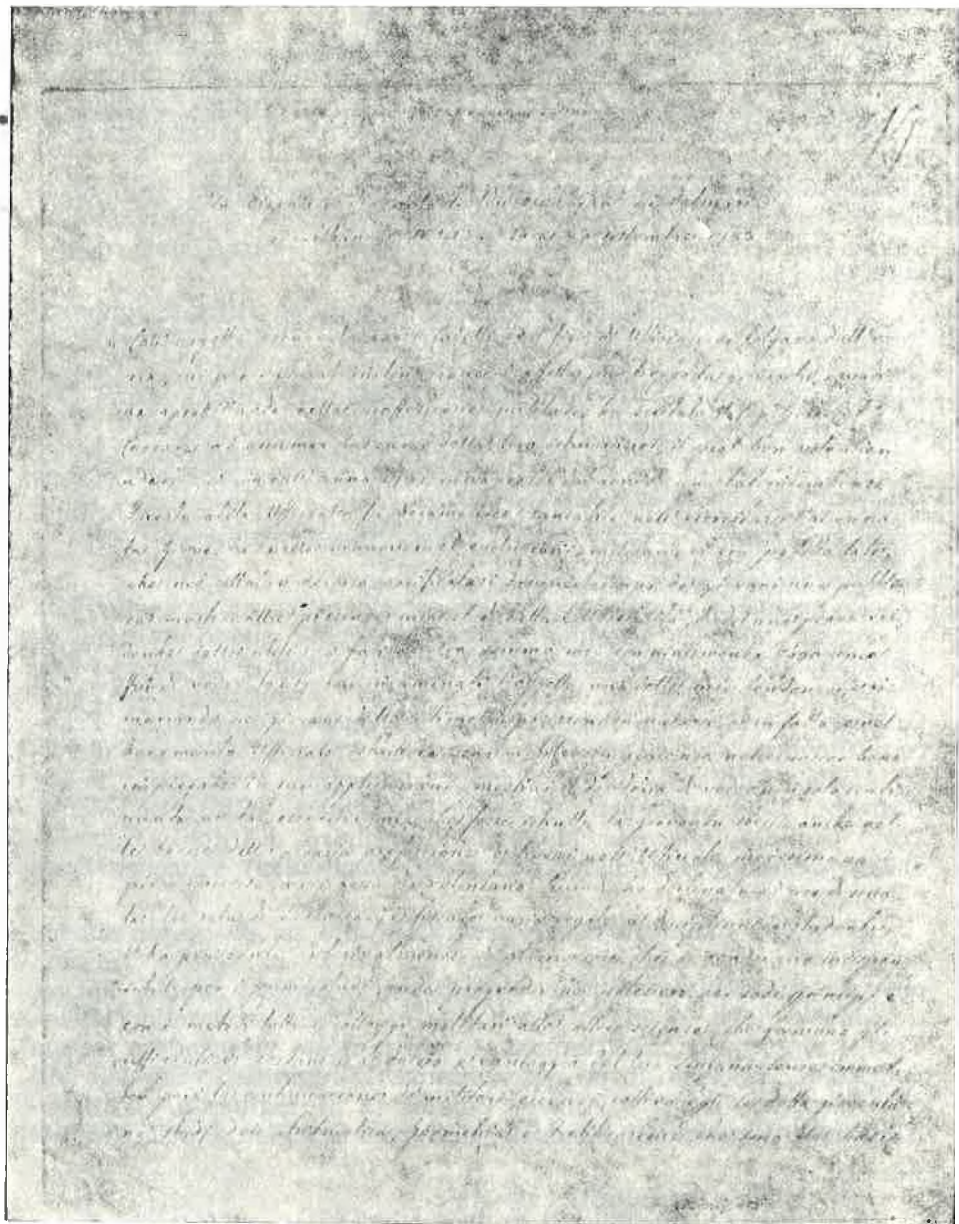
⁴ Š. Ljubić, *Ostavština*... str. 24 r.

⁵ Š. Ljubić, *Ostavština*... str. 24 r.

⁶ Š. Ljubić, *Ostavština*... str. 17.

⁷ Š. Ljubić, *Ostavština*... str. 19.

⁸ Š. Ljubić, *Ostavština*... str. 3r, 4r, 5r, 6r—6v, 18r, 20v.

Dokument od 1. rujna 1783. god. u kojem se spominje otvaranje vojne škole u Zadru god. 1781.

arija Obad: MILITARY SCHOOL IN ZADAR

Summary

time the government of Venetia was not concerned with the of its subjects. It established, because of general circum- y school in Verona, not earlier than 1750. The school was ty-four cadets of noble origin and sons of officers. These were established on the east Adriatic coast because of rising ndition in the Republic. The first one was established in the second on Krf. The school in Zadar was opened on the oko and it was active until the fall of the Venetian Re- lasted five years with right to enroll only for noblemen ers. By national structure the cadets were mainly Italian Croatians. Schooling was regular under very strict rules on cadets. Military skill, Arithmetic, Geometry, Military con- Catechism, Italian and Croatian were taught. The first ation did not re-establish this school because for its military ons in Vienna and Pesta were sufficient.

laću je primao razvoj zavoda, om da poradi ke godine. U nolja general- ojoj moli pozi- ma je udovo- četiri stotine o služi domo-

jedeći pitomci: i, Ottavio Ca- attista Tipaldi, oni, Zorzi Mi- Ciribelli, Vin- spiridon Ladicò, ghiendi, Andrea Carlo d'Antoni, encenzo Bayo i

a je sastavljena leći talijanskog ogledu je nešto sco Capellazzi, ciunović, Fran- Giacomo d'Avi- ancesco, Felice Giuseppe Vanzi, ntoni, Spiridon Vincenzo Botti

o svemu sudeći, sinove Talijana Jančić, čini se, neracija (1790— e kadeta našega ti »Saratti« bili menti »Verona« t Jančić. Andrea